



Rapport

Familyvibes in de dojo

Ervaringen van vechtsportschoolhouders
en -trainers met een migratieachtergrond

Familyvibes in de dojo

Ervaringen van vechtsportschoolhouders en –trainers met een migratieachtergrond

Met steun van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Mulier Instituut

Güliz Nilay Aydoğan

Agnes Elling

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 28 januari 2025

www.mulierinstituut.nl

info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Inhoudsopgave

Familyvibes in de dojo

1	Inleiding	6
1.1	Achtergrond	6
1.2	Doelstelling	9
1.3	Vraagstelling	10
2	Onderzoeksmethode	11
2.1	Dataverzameling en respondenten	11
2.2	Analyse	12
3	Resultaten	14
3.1	'Het is een uit de hand gelopen hobby'	14
3.2	Etnische diversiteit: 'je moet wel vechten'	17
3.3	Discriminatie is er niet in vechtsport... of toch wel?	20
3.4	De heersende vechtsportcultuur	25
4	Conclusies en aanbevelingen	28
4.1	Conclusies	28
4.2	Aanbevelingen	29
	Bronnen	33



Inleiding

In dit verkennende interviewonderzoek beschrijven we hoe vechtsportschoolhouders en -trainers die vrouw zijn en/of een migratieachtergrond hebben, aankijken tegen sociale diversiteit, inclusie en discriminatie in de vechtsport. In dit hoofdstuk schetsen we de achtergrond en formuleren we de doel- en vraagstelling van dit onderzoek.

1.1 Achtergrond

In het Nationaal Sportakkoord *Sport Verenigt Nederland* (2018-2022), en in het vervolg daarop vanaf 2023 (*Sportakkoord II Sport versterkt*), zijn inclusie en diversiteit belangrijke beleidsthema's. Naast het toegankelijker, plezieriger en veiliger maken van de deelname aan sport en bewegen voor iedereen, stellen de strategische partners¹ zich ten doel om ook de sociale diversiteit in kaderfuncties te vergroten en uitsluiting tegen te gaan (Ministerie van VWS et al., 2018, 2022).

Etnische menging en (anti)discriminatie(beleid)

Een veiliger sportklimaat, met (beleids)aandacht om discriminatie en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag tegen te gaan, is een belangrijke doelstelling van het Nationaal Sportakkoord. Sport kan bijdragen aan ontmoeting en verbinding tussen bevolkingsgroepen, maar sociale uitsluiting, negatieve bejegening en stereotype beeldvorming komen ook in de sport voor.

Uit onderzoek onder Nederlanders met een Antilliaanse, Turkse, Surinaamse of Marokkaanse migratieachtergrond bleek dat bijna vier op de tien in de voorgaande twee jaar te maken hadden gehad met discriminatie op basis van afkomst, huidskleur en/of cultuur in de sport (Elling & Cremers, 2021). Ook in relatief etnisch diverse contexten zoals het voetbal kunnen spelers met een migratieachtergrond zich zowel 'welkom' en 'thuis' voelen als te maken krijgen met racisme in expliciete of meer impliciete vormen (vooroordelen, microagressies, institutionele achterstelling of uitsluiting).

Voetbalverenigingen hebben wel vaker dan andere verenigingen kaderleden met een migratieachtergrond en antidiscriminatiebeleid (Cremers et al., 2022). Het is de vraag in hoeverre discriminatie in de etnisch gemengde vechtsport ook als probleem wordt ervaren, zowel voor sporters als voor het uitoefenen van kaderfuncties (Dortants, 2010). En hoe sociaal divers en inclusief vechtsport als traditionele 'mannensport' is als het gaat om inclusie van vrouwen en andere minderheden als sporter en als trainer.

¹ Het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS), de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG)/Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), sportkoepel NOC*NSF en het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS).

Ondervertegenwoordiging van vrouwen en minderheden in sportkaderfuncties

Uit eerder onderzoek blijkt dat de sociale diversiteit in kaderfuncties relatief laag is vergeleken met de (groeierende) diversiteit onder leden (Elling & Cremers, 2022). Vooral in hogere trainers-/coachposities (het sporttechnisch kader) en onder bestuurders is het aandeel vrouwen en etnische minderheden gering. Vrijwel alle hoofdtrainers bij clubs en bondstrainers zijn man, en negen op de tien verenigingen hebben alleen bestuurders zonder migratieachtergrond. Terwijl zes op de tien clubs leden met een migratieachtergrond hebben, heeft slechts één op de vijf ook kaderleden met een migratieachtergrond.

Doorstroming naar kaderfuncties gaat dus niet altijd vanzelf en sportbestuurders ervaren beperkte kaderdiversiteit veelal niet als een probleem. Ook in gender- en etnisch diverse sporten gaat de 'werving en selectie' voor leidinggevende functies vaak via informele 'ons-kent-ons'-netwerken van voornamelijk witte mannen (Claringbould & Van Liere, 2018; De Kwaasteniet et al., 2022).

Een belangrijk aspect van sociale inclusie is niet alleen meedoen, maar ook (mede)zeggenschap over de invulling en organisatie van sport. In dit onderzoek leggen we de focus op de vechtsport. Dit is een zeer etnisch gemengde sport onder beoefenaars, maar ook onder trainers en vechtsportschoolhouders. We zijn benieuwd naar hun ervaringsverhalen en hoe zij aankijken tegen diversiteit en inclusie en mechanismen van sociale in- en uitsluiting in hun sport.

'Harde' vechtsport: het zwarte schaap van de sport, mét sociale meerwaarde

Over het algemeen bestaat het idee dat sport 'goed' is, maar het heersende beeld van met name 'harde' vechtsporten lijkt hierop een uitzondering. 'Harde' vechtsporten zijn full-contact-vechtsporten – of ringcontactsporten – zoals muay thai (thaiboksen), (kick)boksen en mixed martial arts (MMA). Anders dan een 'softere' vechtsport, zoals judo, worden deze full-contact-vechtsporten meer geassocieerd met straatvechters, agressie, criminaliteit en gewelddadig (vecht)gedrag (Asscher, 2015; Elling & Wisse, 2010; Lagendijk & Deelen, 2018).

Uit het onderzoek van onder meer Asscher (2015) en Perdijk et al. (2022) blijkt dat de keuze voor harde vechtsport vaker gemaakt wordt door 'straatjongeren' die in zogenoemde 'aandachtsbuurten' wonen, met relatief veel (sociaaleconomische) problematiek en een lagere leefbaarheid. Vechtsporttechnieken en de daaruit voortkomende fitheid zouden voor deze jongeren een aantrekkelijke factor zijn, die hen ook weerbaarder kan maken in de maatschappij (zie ook Elling & Wisse, 2010).

Naast deze 'straatwaarde' en de maatschappelijk minder wenselijke 'criminologische waarde' benoemen Lagendijk & Deelen (2018) meerdere sociaal wenselijke waarden van vechtsport: sociale stijging, gezondheidswaarde, therapeutische waarde en sociaalpedagogische waarde. Vooral de begeleiding van trainers vervult hierin een sleutelrol (Perdijk et al., 2022).

Popularisering van vechtsporten

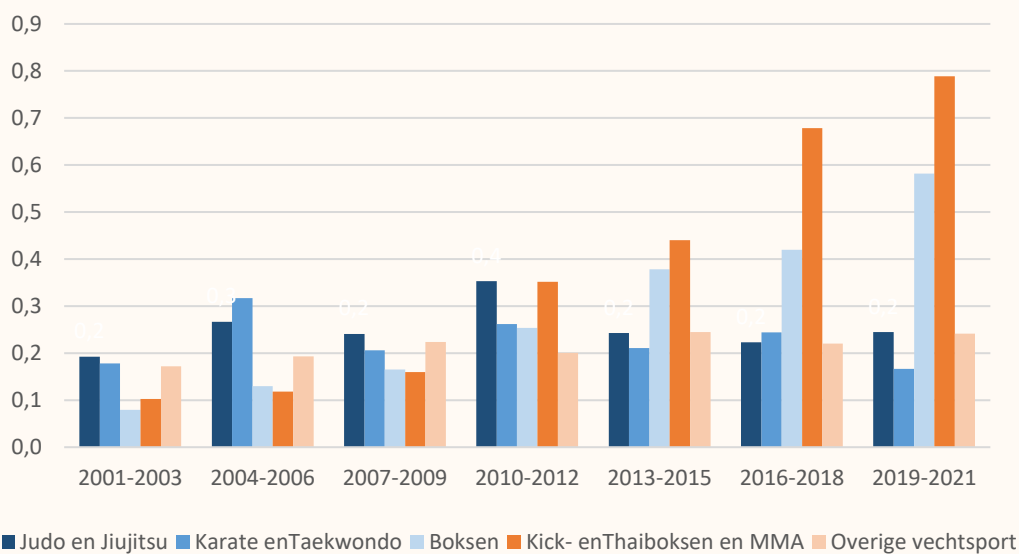
In de afgelopen decennia is de vechtsport gegroeid. Vooral de beoefening kickboksen en andere full-contact-varianten is sterk toegenomen. Zo steeg de deelname aan een of meerdere vechtsporten door wekelijkse sporters van 12 jaar en ouder van 0,7 procent in 2001-2003 tot 1,9 procent in 2019-2021.² Hiermee is vechtsport tot een van de grotere sporten uitgegroeid, vergelijkbaar met dansen en wielrennen.

Deze groei komt vooral door de toename van het aandeel bokkers en beoefenaren van kickboksen, thaiboksen en MMA (zie figuur 1.1). Verenigingen die deze sporten aanbieden, waren voorheen niet aangesloten bij een sportbond, maar hebben zich sinds 2023 verenigd onder de Nederlandse Vechtsport Bond.

Figuur 1.1

Ontwikkeling deelname aan vechtsporten onder wekelijkse sporters, 2001-2021, naar soort vechtsport

(in procenten, n=18.000 -25.000 per gecombineerde jaren)



Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS(Centraal Bureau voor de Statistiek) i.s.m. RIVM 2001-2021.
Bewerking: Mulier Instituut.

De full-contact-vechtsporten zijn vooral populair onder tweede-generatie-jongeren (vooral mannen) en jongvolwassenen (12 tot 35 jaar) met een migratieachtergrond, oftewel de kinderen van migranten. Vooral onder jongeren en vrouwen hebben vechtsporten als kickboksen aan populariteit gewonnen en is het aantal vechters toegenomen (zie ook Dortants, 2010; Elling et al., 2017).

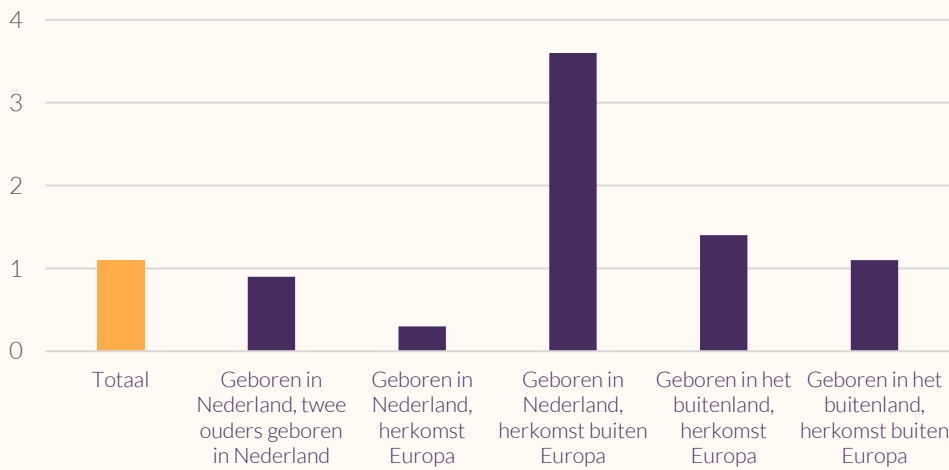
² Bewerking van data van de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor van het CBS/RIVM 2001-2021 door het Mulier Instituut.

In 2013 deed 0,3 procent van de mannelijke en 0,2 procent van de vrouwelijke sportende bevolking (12+) aan kickboksen. In 2023 was dit aandeel gestegen tot 1,1 procent onder zowel mannen als vrouwen (bevolking 4+).³ Onder kinderen van migranten van buiten Europa was dit aandeel in 2023 zelfs 3,6 procent (figuur 1.2). Daarmee was het (3,8%) de zesde meest beoefende sport.

Figuur 1.2

Deelname kickboksen onder wekelijkse sporters, 2023, naar migratieachtergrond

(in procenten, n=8.597)



Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS(Centraal Bureau voor de Statistiek) i.s.m. RIVM 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Etnische minderheden beoefen niet alleen relatief vaak vechtsporten, maar spelen vergeleken met andere sporten ook een grotere rol in de organisatie van deze vechtsporten, als trainer of vechtsportschooleigenaar (Asscher, 2015; Dortants, 2010). In dit onderzoek zijn we benieuwd naar ervaringen met en visies op inclusie en diversiteit en (anti)discriminatie in de full-contact-vechtsporten.

1.2 Doelstelling

Doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in mechanismen van in- en uitsluiting in de vechtsport, vooral in relatie tot gender en etniciteit. Dat doen we door in gesprek te gaan met vechtsportschooltrainers en -eigenaars.

³ Zie het overzicht van de meest beoefende takken van sport naar achtergrondkenmerken op basis van de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor van CBS i.s.m. RIVM 2001-2023: <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/document/meest-beoefende-sporten>

1.3 Vraagstelling

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

Hoe kijken vrouwelijke trainers/sportschoolhouders en trainers/sportschoolhouders met een migratieachtergrond aan tegen diversiteit en inclusie in de vechtsport en welke ervaringen hebben zij met (anti)discriminatie?



Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de gebruikte onderzoeksmethode. In hoofdstuk 3 presenteren we de resultaten en hoofdstuk 4 bevat de belangrijkste conclusies en aanbevelingen.

Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we het onderzoek hebben aangepakt. We bespreken de methoden van dataverzameling en -analyse.

2.1 Dataverzameling en respondenten

Voor dit onderzoek hebben we twaalf vechtsportschoolhouders en -trainers van twaalf verschillende vechtsportscholen uit diverse regio's in Nederland geïnterviewd. We hebben ervoor gekozen om te spreken met eigenaren en trainers, jong en oud (21-55 jaar), omdat vechtsportaanbieders veelal geen verenigingen (met een bestuur), maar kleine (eenpersoons)bedrijven zijn (Elling et al., 2017).

Zes van de twaalf interviews vonden plaats met vrouwelijke vechtsportschooltrainers, waarvan vijf ook de eigenaar zijn en één de penningmeester van de sportschool (tabel 2.1). Hoewel we hier niet specifiek naar hebben gezocht, hadden vijf van de zes vrouwen een migratieachtergrond: drie Indonesisch, één Iraans en één Turks.

De overige zes interviews vonden plaats met mannelijke vechtsportschooltrainers, waarvan één ook bestuurslid is en twee anderen eigenaar zijn (tabel 2.1). Alle mannelijke trainers hebben een migratieachtergrond: twee Turks, twee Surinaams, één Marokkaans en één Surinaams/Antilliaans. Hier hebben we wel specifiek naar gezocht.

Tabel 2.1
Respondentenprofiel

Respondent*	Etniciteit	Man/vrouw	Functie
Annisa	Indonesisch	V	Eigenaar & trainer
Carola	Indonesisch	V	Penningmeester & trainer
Daria	Iraans	V	Eigenaar & trainer
Sarah	Indonesisch	V	Eigenaar & trainer
Suzan	Turks	V	Eigenaar & trainer
Willemijn	Nederlands	V	Eigenaar & trainer
Fouad	Marokkaans	M	Trainer
Kenan	Turks	M	Bestuurslid & trainer
Kenzo	Antilliaans/Surinaams	M	Trainer
Mert	Turks	M	Eigenaar & trainer
Orlando	Surinaams	M	Trainer
Steven	Surinaams	M	Eigenaar & trainer

* Alle namen van respondenten zijn pseudoniemen.

Deze vechtsportschoolhouders en -trainers hebben we op verschillende manieren benaderd. In eerste instantie door online op zoek te gaan naar vechtsportscholen door heel Nederland en deze te benaderen.

Trainers of eigenaren die wilden helpen, maar niet tot een van de twee categorieën behoorden, hebben de vraag doorgezet in hun netwerk. Zowel binnen de eigen sportschool als binnen dezelfde vechtsportdiscipline (sneeuwbalmethode). Daarnaast stuurden zij contactgegevens van anderen door, waar we vervolgens contact mee zochten. Ook hebben we een deel geworven via het netwerk van een van de onderzoekers.

De interviews vonden online via Microsoft Teams plaats in maart en april 2024. De gesprekken duurden tussen de 30 en 60 minuten. Voorafgaand aan het interview gaven alle respondenten schriftelijk toestemming voor deelname aan het onderzoek.

2.2 Analyse

De een-op-een-gesprekken tussen onderzoeker en respondent waren semigestructureerd. We maakten gebruik van een leidraad, maar met ruimte om andere vragen te stellen of nieuwe onderwerpen aan te kaarten. Wel hebben we alle respondenten gevraagd naar hun eigen (sport)loopbaan en hun persoonlijke ervaringen met en kijk op diversiteit, inclusie en (anti)discriminatie in de vechtsport.

De opnames hebben we woordelijk uitgewerkt tot volledig geanonimiseerde transcripten. De transcripten hebben we vervolgens thematisch gecodeerd en geanalyseerd met MaxQDA (versie 2024), een softwareprogramma voor kwalitatieve data-analyse. We kwamen tot vier hoofdcodes/thema's:

- 'Het is een uit de hand gelopen hobby.'
- 'Je moet wel vechten.'
- 'Discriminatie is er niet in vechtsport... of toch wel.'
- 'De heersende vechtsportcultuur.'

Om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen gebruiken we pseudoniemen en geven we zo min mogelijk herleidbare informatie. Voor de leesbaarheid hebben we enkele citaten in dit rapport licht aangepast.



Resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van ons onderzoek, onderverdeeld in vier hoofdthema's. Deze resultaten vullen we aan met twee korte portretten.

De vier thema's zijn:

- hoe respondenten vechtsport(train)er werden en hier betekenis aan geven (paragraaf 3.1);
- hun ervaringen met en betekenisgeving aan diversiteit in vechtsport (paragraaf 3.2);
- hun ervaringen met racisme en seksisme in vechtsport (paragraaf 3.3);
- de heersende vechtsportcultuur in en rondom de dojo door de ogen van de geïnterviewden (paragraaf 3.4).

3.1 'Het is een uit de hand gelopen hobby'

In deze paragraaf beschrijven we hoe de respondenten in aanraking kwamen met vechtsport en hoe zij aankijken tegen vechtsport en het geven van vechtsporttraining.

Beginnen met vechtsport

Vrijwel alle respondenten begonnen in hun jeugd (9-19 jaar) met vechtsport. Vaak was dit zonder de ambitie om door te groeien als professional, trainer of vechtsportschooleigenaar: **'Toen waren we nog heel jong en gewoon niet meer gestopt. Het was gewoon zo leuk.'** In de loop der tijd hebben zij van vechtsport hun baan gemaakt: **'een betaalde hobby'**.

De meesten werden door een vriend, familielid of kennis meegenomen naar de vechtsportschool:

'Ja ik ben er eigenlijk een beetje ingerold. Ik zou eigenlijk voetballen; mijn oom zou me ophalen en hij is nooit gekomen. Toen zei mijn neef van "weet je, kom met mij mee". Toen deed ik daar mee en ben ik eigenlijk nooit meer bij [deze vechtsportschool] weggegaan.' (Orlando)

Niet alleen Orlando zegt hierin te zijn gerold. Het merendeel van de respondenten gebruikt vergelijkbare bewoordingen wanneer zij uitleggen wat hen motiveerde om een carrière als vechtsporttrainer of -eigenaar te beginnen:

'Nou ja het is nooit een groot doel van mij geweest om [trainer] te worden, dus dat ik er een beetje ben ingerold [komt] door [naam] die zei van "ja kom je beginnen met lesgeven?'' (Fouad)

'...wat ik al zei met die kickboksclinics geven, dat vind ik eigenlijk ook wel heel leuk. Dat is eigenlijk een beetje dat ik daar ingerold ben. Het is niet zo dat ik dacht van ja dat ga ik worden!' (Sarah)

De meeste eigenaren hadden in eerste instantie niet de ambitie om een eigen vechtsportschool te beginnen.

Betekenenissen van vechtsport

Steven begon rond zijn zestiende met het beoefenen van vechtsporten (karate, judo). Toen hij ging verhuizen, kwam hij in aanraking met kickboksen. Net als vele andere respondenten werd hij verliefd op de sport.

Orlando denkt dat het **'misschien (...) iets mannelijks [is]'** wat ervoor heeft gezorgd dat hij bleef doorgaan met kickboksen: **'... ik wilde telkens de beste zijn, telkens de sterkste willen zijn, jezelf gewoon verbeteren.'** Volgens Kenan is doorgaan met bokswedstrijden een **'beetje [een] verslaving, [een] gezonde verslaving.'** Bovendien valt er veel te leren en verbeteren binnen de vechtsport, wat motiveert om door te groeien:

'Je coördinatie, je snelheid, je timing, je techniek. (...) En je traint gewoon je hele lichaam. Plus je kan jezelf uitlaten. En (...) je krijgt ook gewoon meer zelfvertrouwen.' (Kenzo)

Het was Merts droom als 12-jarige om te kickboksen, maar hij mocht niet van zijn ouders, **'omdat het te gevaarlijk was, te agressief'**. Uiteindelijk mocht hij zijn enthousiasme voor vechtsport uiten tijdens zijn politieopleiding, waarin hij de basisvaardigheden van het kickboksen kreeg aangeleerd.

De meeste mannelijke trainers benoemen voornamelijk de persoonlijke groei en ontwikkeling als vechtsporter. De vrouwelijke trainers wijzen vooral op de bredere maatschappelijke waarde die zij als trainer hebben. Zo zegt Sarah: **'Ik vind het wel leuk om mensen echt te begeleiden in hun sport.'** Daria geeft aan: **'Ik denk vooral dat kickboksen een mooi middel is om mensen te helpen.'** En Carola zegt: **'Je kan mensen iets leren en je krijgt er iets voor terug.'**

Gevoelskennis helpt om leden beter te trainen

Hoewel de meeste respondenten een trainingscursus/-opleiding hebben gevolgd om te begrijpen **'hoe het lichaam werkt'**, vinden zij het belangrijker om voldoende ervaring te hebben in de praktijk. Als je wilt aantonen dat je geschikt bent als vechtsporttrainer, is (praktijk)ervaring voldoende, is de gedachte. Volgens Sarah zijn opleidingen er **'meer gekomen om ervoor te zorgen dat het veiliger wordt in de [vechtsport]scholen'** en dat niet zomaar iedereen training kan geven of wedstrijden begeleidt:

'Er zijn mensen die jaren ervaring hebben opgedaan en waarschijnlijk door trial and error en door gewoon te proberen hun ervaring hebben vergroot. En ook over heel veel jaren. En als je dan dat al hebt, ga ja achteraf gezien niet nog zo'n opleiding volgen.' (Sarah)

Sarah had op navraag vrijstelling gekregen: zij hoefde de opleiding niet te volgen, **'omdat ik dan zo veel jaar ervaring heb met lesgeven, maar ook in de sport zelf.'**

Toch geven enkele respondenten aan dat een goeie vechtsporter niet meteen een goede trainer maakt. Ondanks dat je makkelijk (vechtsport)trainer kan worden, draait het **'...eigenlijk meer om energie. Hoe jij jezelf presenteert.'** En:

'Het moet ook een beetje in je persoonlijkheid zitten van: ben ik iemand die les kan geven? Wat ik altijd wel als voorbeeld zie, is dat je jongens hebt die dan heel goed kunnen vechten. Die zijn heel goed in de sport, maar die kunnen totaal geen lesgeven. [Of] mensen die hele goede coaches zijn geworden, die hebben vaak niet per se een hele goede carrière gehad als vechter.' (Fouad)

Daarbij is het belangrijk om **'gevoelskennis te hebben op de vloer.'** Dus bijvoorbeeld tijdens trainingen de sporters vragen: **'Hoe gaat het eraan toe? Hoe voelt het? Hoe is het?'** Goed begrijpen wat er gebeurt in het lichaam van je sporters is net zo belangrijk als de techniek onder de knie krijgen, geeft Steven aan. Volgens enkele respondenten levert die 'gevoelskennis' en ervaring op de werkvloer inlevingsvermogen op:

'Dus ik heb altijd wel zoiets gehad van: ik wil wel voelen wat zij ook voelen, weet je. Je kunt heel makkelijk als trainer zeggen: stel je niet aan", en "die spanning die je hebt of de klappen die je krijgt, dat stelt niks voor". Maar ja, dat kun je niet zeggen als je het zelf niet ervaren hebt.' (Mert)

Waarom iemand verliest of wat de sporter nu voelt, zijn volgens de respondenten vragen die je kunt beantwoorden door in de schoenen van die persoon te gaan staan of betrokken te zijn bij de sporter: **'Het stukje privé is heel belangrijk om te begrijpen waarom iets wel en niet goed gaat.'** Die betrokkenheid wil Suzan (die geen wedstrijden heeft gevochten) versterken door zelf een keer in de ring te staan, **'omdat je dan ook weer ervaart wat iemand voelt die in de ring staat. (...) Ik denk dat je dan een ervaring rijker bent.'**

Vorming door eigen sociaal-maatschappelijke (werk)ervaringen

De trainers hebben niet allemaal een specifieke (vecht)sporttrainersopleiding gevolgd. Een aantal heeft eerder kennis opgedaan in de medische, pedagogische of maatschappelijk zorg. Mert heeft bijvoorbeeld als pedagogisch medewerker in de

jeugdverzorging gewerkt, Willemijn is GGZ-verpleegkundige geweest voor mensen met een beperking, en Fouad heeft een opleiding Sportcoaching gedaan.

Enkele respondenten zien dat mensen vaak naar hun sportschool komen met mentale klachten, zoals **'psychische stoornissen', 'trauma's', 'eenzaamheid'** en onzekerheden.

Deze trainers/eigenaren zetten vechtsport bewust in als middel om mensen te helpen en werken samen met therapeuten, ervaringsdeskundigen en de gemeente. De samenwerking maakt het mogelijk om de cliënten – zoals de eigenaren hun sporters/leden noemen – meer persoonlijke aandacht te bieden. Daarbij staat de cliënt als individu centraal en is deze niet 'één van de velen':

'Niet alleen maar trainen en "oké yo bedankt, dit was het". Maar: "hé hoe is het nou met je? Wat doe je voor werk, heb je een vrouw, heb je kinderen, ben je getrouwd, wat zijn je hobby's?"' (Mert)

Zij bieden naast de vechtsportlessen vaak extra begeleiding aan in vormen als **'mental coaching', 'personal training', 'weerbaarheidstraining'** of **'gedragstherapie'**. Volgens Kenan helpt het bovendien om zelf ervaring te hebben met soortgelijke persoonlijke omstandigheden. Dit vergroot je inlevingsvermogen en begrip tegenover cliënten: **'je moet weten wanneer iemand wat heeft gevoeld. [En] wat die voelt, dat moet je zelf [hebben meegemaakt].'**

3.2 Etnische diversiteit: 'je moet wel vechten'

In deze paragraaf introduceren we ervaringen van de respondenten met diversiteit binnen de vechtsport en lichten we hun perspectieven hierop toe.

Diversiteit in de vechtsport

Op de vraag naar hoe de respondenten diversiteit terugzien in (het kader van) de vechtsport en waar die diversiteit uit bestaat, richten vrijwel alle respondenten hun antwoord op etniciteit, kleur, afkomst of cultuur:

'Eigenlijk bestaan er allerlei trainers met verschillende culturen. Ik zie vooral veel sportscholen met Surinaamse en misschien ook Marokkaanse trainers.' (Carola)

'Ik denk als je echt gaat kijken hoeveel Nederlandse kindjes in de ring staan of juist van andere afkomst, dat de andere afkomst echt overheerst. Dus het zou heel gek zijn dat je dat dan in de vechtsport niet hebt, want vaak worden de jeugdvechters weer de trainers en de trainers worden weer een hoofdtrainer.' (Suzan)

De respondenten associëren diversiteit met bijvoorbeeld **'zowel mensen die blank zijn of een buitenlandse afkomst hebben'** of **'veel gekleurde mensen.'** Ze geven aan dat diversiteit **'behoorlijk aanwezig'** is binnen de vechtsport(school) door te noemen dat zowel onder de leden als trainers **'heel veel variatie [is] qua afkomst.'**



Andere vormen van diversiteit

Wat betreft andere vormen van diversiteit erkennen de respondenten dat er weinig tot geen vechtsporters zijn met bijvoorbeeld een andere seksuele oriëntatie dan heteroseksueel: **'Het is niet zo dat wij die weren. Maar ik denk... de [vechtsport]wereld trekt hen niet zo.'**

Volgens een enkling zou dat kunnen liggen aan het mannelijke karakter van vechtsport: **'dat [lijkt] voor homo[seksuele] mannen niet aantrekkelijk. Terwijl je bij lesbiennes vaak ziet dat zij (...) wat stoerder [zijn].'** En dat zij dus eerder vertegenwoordigd zijn binnen vechtsport dan homoseksuele mannen.

Bovendien geven de meeste trainers aan **'weinig mensen [te] ken[nen] met een beperking in [de vechtsport]'**. Voor trainers die binnen de vechtsportschool te maken krijgen met mensen met een beperking – autisme, slechthorend of alzheimer – worden aangepaste lessen met een **'specifieke trainer'** aangeboden. Want deze minderheidsgroep **'moet je net even anders benaderen'**.

Ondanks dat (kick)boksen voor mensen met Parkinson de laatste jaren steeds populairder wordt bij vechtsportscholen (Smit, 2024)⁴, benoemen de respondenten dit niet.

Waarom vechtsport aantrekkelijk is voor mensen met een migratieachtergrond

Volgens de respondenten zijn er drie (samenhangende) redenen waarom vechtsport relatief veel mensen met een migratieachtergrond aantrekt.

● Karaktereigenschappen

Allereerst zouden etnische minderheden van nature **'wel iets feller zijn'** en **'meer pit, temperament [en] agressie'** vertonen in hun karakter, volgens sommige respondenten. Hiermee bevestigen zij een bestaand vooroordeel over migranten.

Volgens Mert hoor je ook een beetje agressie te hebben: **'als vechtsporter moet je tot op zekere hoogte wel beheerst agressief zijn. Anders kun je denk ik niet goed vechten.'** Dit komt meer tot uitdrukking in eigenschappen zoals een **'sterke wilskracht'**, **'drive'** en **'vechtlust'**. Mensen met een migratieachtergrond zouden die vaker hebben dan mensen zonder migratieachtergrond.

⁴ Interne communicatie met de vechtsportbond.

● Persoonlijke achtergronden/ervaringen

Bovenstaand argument gaat gepaard met de tweede reden, namelijk het idee dat deze vechters in hun privéleven **'vaak al [veel] hebben meegemaakt.'** En dus al gewend zijn om te moeten vechten in of voor hun leven:

'Ik heb Marokkaanse vrienden en dan zie ik ze vechten en denk ik van ben je niet moe of moet je niet even lucht happen? Die jongens gaan maar door met stoten. Dus ik denk dat het daarmee te maken heeft, maar ook wat je mee hebt gemaakt. Grote gezinnen, je wordt gegeten, want je moet opkijken naar jouw andere broers en zussen. Dan ga je vechten, want dan kun je je uitleven.'
(Steven)

'Ze [hebben] vaak al wat meegemaakt, hebben [bijvoorbeeld] moeten verhuizen van een ander land naar Nederland. Die hebben al moeten knokken.' (Suzan)

Naast Steven en Suzan geeft ook Orlando aan dat deze vechters niet alleen vechten voor de 'leuk', maar vaak ook **'vechten voor geld'** of om **'zich beter [te] kunnen uiten in een vechtsport'**. Hij vertelt dat het meemaken van veel dingen leidt tot opkropping, met uitbarstingen tot gevolg: **'en dan krijgen zij het stempel dat zij agressief zijn, terwijl het meer komt door een opstapeling van andere dingen.'** Hierdoor kan vechtsport een **'uitlaatklep'** voor hen zijn, geven verschillende respondenten aan.

● Laagdrempeligheid

Het derde punt heeft te maken met de ervaren financiële laagdrempeligheid van vechtsport. Volgens Daria is dit de reden waarom zij nooit op hockey, cricket of tennis heeft gezeten, waar volgens haar de drempel hoger ligt:

'Daar moet je geld voor hebben. Daar moet je ook tweeverdieners voor hebben. Meestal was het in deze culturen één ouder of als ze werkten dat ze niet zoveel geld verdienden.' (Daria)

Ook Annisa geeft aan dat de geringe kosten bij vechtsport – vergeleken met hockey of voetbal – de sport laagdrempeliger maken. Hoewel vechtsport volgens Daria vroeger vooral voor **'criminelen en buitenlanders'** leek bedoeld, geeft Sarah aan dat de sport nu **'gemengd'** is. Het spreekt meer diverse mensen aan en dat is volgens haar ook te zien in het kader van de vechtsport.

Bovendien geven enkele respondenten aan dat de vechtsportwereld **'een bepaald wereldje is wat elkaar meetrekt. [Vooral door] vrienden, familie en kennissen.'** Daarin speelt het idee van 'soort zoekt soort':

'Nou die Nederlandse, die zal sneller kiezen voor een autochtone trainer. En bij ons, de buitenlandse mensen, is dat denk ik hetzelfde. Die neigen dan wat sneller naar de allochtone trainer. Maar ik denk dat het ook te maken heeft met je kent elkaars cultuur, je kent elkaars taal, je kent elkaars afkomst. Ik denk dat dat allemaal wel randzaken zijn die meespelen.' (Mert)

Daarbij geldt ook dat **'voorbeeldfuncties'** bepalend zijn voor het willen uitoefenen van de sport. De topvechters en mensen die het ver hebben geschopt in de vechtsportwereld, zijn volgens Kenzo over het algemeen mensen met een migratieachtergrond. Suzan vult aan:

'Wat er gebeurde in de ring tussen Rico Verhoeven en Jamal. Wat Jamal deed, daarmee beschadig je [de vechtsport], geef je weer een bepaald beeld van de kickboks wereld.⁵ (...) Dan laat je volgens mij een beeld zien van het kickboksen waarvan ik zeg: weet je, het maakt niet uit of je nou blank of gekleurd bent, gewoon niet doen! Dus je beschadigt het kickboksen, maar ook inderdaad de Marokkaanse afkomst. Waar al een bepaalde druk op zit [bijvoorbeeld] dat ze vaak niet sportief zijn.' (Suzan)

Wanneer (top)vechters die behoren tot een etnische minderheid, de reputatie van de vechtsport aantasten, schaden zij vaak ook (onbewust) de eigen etnische minderheidsgroep, vertelt Suzan.

3.3 Discriminatie is er niet in vechtsport... of toch wel?

In deze paragraaf beschrijven we de ervaringen van respondenten met discriminatie op basis van etniciteit of gender in de vechtsport.

Ervaringen met discriminatie

Met name de mannelijke respondenten geven aan buiten de vechtsport veelvuldig te maken te hebben gehad met discriminatie. Bijvoorbeeld doordat ze een onveilig gevoel hadden op straat of bij hun vorige werkgever.

Daartegenover geeft de meerderheid aan geen discriminatie te hebben ervaren in de vechtsport: **'Als trainer...eigenlijk heb ik nog niks meegemaakt. (...) en [dat] gaat ook niet gebeuren.'** De trainers koppelen dit aan de **'goede vibe om je heen'**, **'het team [dat] zo divers is'** en **'discriminatie, (...) bij vechtsport is dat eigenlijk niet'**.

Volgens de respondenten is de vechtsportwereld redelijk divers en worden er **'weleens grappen'** onderling gemaakt, maar is iedereen hiervan gediend. Vechtsport brengt namelijk een bepaalde discipline met zich mee, wat maakt dat er wederzijds respect heerst **'ongeacht waar je vandaan komt en hoe je eruitziet en wat je voorkeur is met wat dan ook.'**

⁵ Rico Verhoeven heeft de Glory Grand Prix van 9 maart 2024, een kickboks wedstrijd voor zwaargewichten, gewonnen. De avond kreeg een andere wending doordat zijn oude rivaal Jamal Ben Saddik na afloop van de halve finale in de ring kwam en met een trap naar Rico uithaalde (Reedijk, 2024).

Ervaren belemmeringen in relatie tot etnische achtergrond

De respondenten ervaren geen directe belemmeringen als vechtsporttrainer in relatie tot hun etnische achtergrond. Een veelvoorkomende reden is dat de vechtsportwereld **'best wel kleurrijk [is] qua achtergronden'** en de vechtsportschool wordt omschreven als **'een multiculturele vereniging'**.

Toch is het onmogelijk om een volledig discriminatievrije omgeving te creëren, vertellen respondenten. Carola heeft lesgegeven aan vluchtelingen, en een Nederlandse man zonder migratieachtergrond vertelde toen niet meer te komen trainen, omdat hij niet met buitenlanders wilde trainen. Ook Kenzo hoort af en toe opmerkingen in de sportschool: **'...bijvoorbeeld: "ik zag die [n-woord] laatst". (...) Dat is niet slecht bedoeld door diegene, maar dan merk je van hoe mensen (...) heel makkelijk praten alsof het gewoon normaal is.'**

De mannelijke respondenten ervaren vaker indirecte belemmeringen voor hun trainer- en eigenaarschap in relatie tot hun migratieachtergrond dan de vrouwen:

'Je merkt wel dat je misschien in een soort van hokje wordt gestopt. Maar ik heb altijd een beetje het gevoel gehad dat als je er zelf gewoon niet ingestopt laat worden (...), dan ga je er niet echt last van hebben. Je moet soms wat harder vechten, zeker. Je moet soms wat harder zijn dan. Je krijgt kansen niet makkelijker. En je wordt soms weleens anders behandeld...' (Fouad)

Volgens Carola zit er verschil in de soort vechtsport en het inclusiegevoel. Zo zou boksen meer gericht zijn op **'witte elitemensen'** en wordt bij kickboksen **'qua achtergrond alles geaccepteerd'**. Daria vertelt dat het tegenwoordig **'hip is om anders te zijn. En buitenlands te zijn.'** Toch benadrukt zij dat ook in de sportwereld geldt: **'onbekend maakt onbemind'**. Dat leidt volgens haar tot uitsluiting en discriminatie.

Voorals Steven, Mert en Orlando geven aan als 'gekleurde' vechtsporter en trainer een tandje harder te moeten werken, willen zij erbij horen: **'Dit kleurtje moet twee keer zo hard zijn best doen. (...) Jij doet het één keer, ik doe het twee keer.'**



Portret 1: Racisme binnen en buiten de ring

Ik ben geboren in Nederland, maar ik heb Surinaamse ouders. Dus ik heb Surinaamse roots. Ik doe vanaf mijn 15e aan kickboksen en sinds een aantal jaar ben ik bezig met MMA. Ik heb meer dan vijftig wedstrijden gevochten. Daarnaast train ik ook andere vechters in de vechtsportschool.

Het begon toen mijn neef mij een keer meenam naar zijn vechtsportschool. Dat was de eerste keer dat ik ging kickboksen en ik was helemaal verkocht! Sindsdien ben ik nooit meer gestopt met vechtsport. Later ben ik een sportopleiding gaan doen en zodoende kon ik trainer worden in een vechtsportschool.

Eigenlijk heb ik met het trainen nooit echt belemmeringen ervaren door mijn etnische achtergrond. De gym waar ik train, daar discrimineren wij niet. Er heerst een goede *vibe*.

Buiten de vechtsportschool is dat wel anders. Dan ervaar ik wekelijks, misschien wel dagelijks ongepast gedrag richting mij op basis van vooroordelen. Het is niet altijd verbaal, maar vaker juist non-verbaal. Het is dus vooral wat zij niet zeggen en hoe zij naar jou kijken. Als ik bijvoorbeeld ergens naar binnen loop en ik groet, wordt er weggelopen in plaats van mij terug te groeten. Of dat ik niet binnen wordt gelaten bij een *afterparty* door de *security*. Omdat het zogenaamd 'niet mijn soort mensen zijn'. Dat zijn momenten dat ik aan mezelf ga twifelen en denk: huh, ben ik nou gek?

Dit soort belemmeringen ervaar ik trouwens ook tijdens mijn vechtwedstrijden. Dan kom je bepaalde typen mensen tegen die bijvoorbeeld racistische opmerkingen maken of schreeuwen. Zelfs kinderen...

Ik had een keer een wedstrijd. Mijn Nederlandse tegenstander kreeg toen een tekening van een klein jongetje. Hij had een boksring getekend met daarin de tegenstander en zijn naam erboven en aan de andere kant van de ring een *black face*-persoon met daarboven [n-woord] geschreven. Hij had het publiek eromheen getekend. Zij riepen: 'val dood [n-woord], val dood zwarte, sla hem *knock-out*'. Dat soort dingen. Mijn tegenstander vond het helemaal geweldig. Zodanig dat hij de tekening op sociale media had geplaatst en liet *reposten*. Hij had onder de post geschreven: 'kijk wat deze kanjer voor mij heeft gemaakt'.

Eerlijk gezegd doet het mij nu niets meer. Ik ben wie ik ben. Maar ja, met dat soort dingen krijg ik helaas wel te maken.

Ervaren belemmeringen in relatie tot gender

De vrouwelijke respondenten vertellen eerder gendergerelateerde belemmeringen te ervaren binnen vechtsport. Deze belemmeringen gelden binnen de vechtsport als geheel, en ook specifiek op de werkvloer als trainster.

Respondenten benoemen de vechtsportwereld als een harde mannenwereld: **'Ze zeggen wel eens tegen mij: (...) "leg je ballen even goed".'** Volgens de vrouwen geeft de vechtsportwereld de indruk dat je een hard karakter moet bezitten en je **'mannetje [moet] staan'**:

'Vechtsport is voor harde tantes: als je te zacht bent of te lief bent, is dit denk ik niet waar je het moet zoeken. (...) Het is makkelijker om er iets uit te krijgen als er iets in zit.' (Suzan)

'Toen belde hij mij gewoon op twee weken na de bevalling wanneer ik weer aan het werk zou gaan. Dus dan heb je eigenlijk vier maanden verlof, maar dan ging die mij bellen van gefeliciteerd en wanneer ga je weer aan het werk?' (Annisa)

Ook geeft Willemijn aan dat het voor vrouwen lastig is om wedstrijden te krijgen, omdat in verhouding weinig vrouwen aan vechtsport doen. Bovendien heerst het idee dat vrouwenpartijen minder interessant zijn dan mannenpartijen, **'want harde klappen krijg je niet en vrouwen moeten een helm op... Mannen hoeven dat niet.'** Dat maakt volgens haar een groot verschil in betrokkenheid.

Enkele trainsters hebben seksisme ervaren binnen de vechtsportschool:

'Vroeger toen ik zelf trainde en (...) als je dan bij een andere sportschool kwam, had je toch altijd dat mannen niet met je wilde trainen omdat je een vrouw bent. (...) In het begin had ik wel dat als ik ging sparren dat ik dacht van "wat is dit nou weer". Kom hier om te trainen en dan ga jij heel rustig doen omdat ik een vrouw ben.' (Carola)

Ook Daria werd bijvoorbeeld bij binnenkomst van een nieuwe vechtsportschool uitgelachen, omdat zij aangaf daar te willen trainen. Om de sport toegankelijker te maken, geven sommigen *ladies only*-trainingen.

Mannelijke trainers en eigenaren geven aan zelf geen gendergerelateerde belemmeringen te ervaren. Wel erkennen zij dat vrouwen in de minderheid zijn binnen de vechtsport: **'...als je de percentages naast elkaar houdt, is het overgrote deel wel nog steeds man'**. Verbaasd hierover zijn ze niet, en enkelen vinden zelf ook dat vechtsport **'meer een mannsport is'**:

'Eerlijk, ik ben best wel een beetje ouderwets. (...) en ik vind het niet echt een vrouwensport. Het is heel leuk en heel goed dat zij het kunnen (...), maar ja... als je puur naar sport kijkt, vind ik het eigenlijk oké. Ik vind het oké hoe het nu is dat niet elke vrouw echt vechtsport doet.' (Orlando)

Door de status en het imago van mannelijke vechters na geslaagde sportprestaties wordt – in tegenstelling tot bij vrouwen – naar hen opgekeken en worden zij **'serieuzer genomen (...) [omdat] je het een en ander hebt bereikt.'**

De grootste belemmeringen ervaren de vrouwelijke respondenten op de werkvloer. Ze geven aan niet serieus genomen te worden of te worden geaccepteerd als vrouwelijke trainer binnen de vechtsport: **'Dat je heel af en toe hebt dat mannen het niet accepteren als een vrouw trainer is.'** Een vrouwelijke trainer én **'van buitenlandse afkomst'** maakt het effect van **'onbekend maakt onbemind'** sterker:

'Je moet veel harder werken dan als je blank en man bent zeg maar. Je wordt gewoon minder serieus genomen. Of je wordt niet uitgenodigd voor (sport)events of je bent niet uitgenodigd om te spreken.' (Daria)

Annisa is wel eens opgebeld met het voorstel *personal training* te willen krijgen van haar. Maar dan moest zij wel een kort broekje aan, want **'dan willen ze met je over de grond rollen.'** Volgens Sarah (zelf professioneel vechter) geldt – net als bij veel andere (prof)sporters – dat vrouwelijke vechters op professioneel niveau met **'op hetzelfde evenement staan en even[veel] rondjes moeten draaien'** minder betaald krijgen dan mannen.

Respondenten merken op dat vooral mannen met een migratieachtergrond vreemd kijken als een vrouwelijke trainer voor de groep staat: **'...dat ze mij aankijken van "wat kom jij als vrouw zijnde mij vertellen?".'** Deze vechters willen minder snel iets aannemen van een vrouwelijke trainer. Ze gaan er van tevoren van uit (en zeggen) dat **'mijn lessen minder zwaar zijn dan die van een man.'** Volgens Sarah ligt dat deels aan cultuur:

'Dat merkte wij natuurlijk ook wel toen mijn zusje en ik het overnamen. Wij zijn beide natuurlijk vrouwen en dat is [voor] bepaalde, vooral jongens en mannen met die achtergrond, [ongewoon]. [Dus die zijn toen] naar een andere sportschool gegaan. Toevallig wel naar iemand die zij ook kennen die daar les gaf, maar ook met dezelfde [etnische, culturele] achtergrond.' (Sarah)

Enerzijds geven de vrouwen aan dat het lastig is om vrouwelijke trainers te vinden die lessen kunnen overnemen. Anderzijds ervaarde een respondent als vrouw minder snel te worden toegelaten tot een sportopleiding: **'Ik weet eigenlijk niet precies waardoor dat is gekomen, maar het was niet van dat je een kans kreeg ofzo.'**

Tegelijkertijd merkten veel respondenten op dat binnen de bond, tussen juryleden en scheidsrechters van vechtsport, steeds vaker vrouwen zitten. Volgens de respondenten geeft dat de indruk dat binnen de vechtsport minder onderscheid wordt gemaakt, vergeleken met andere 'mannensporten': **'Het is niet zo van "oké het is een mannensport, dus daar mogen geen vrouwen in de ring". Terwijl bij voetbal (...), daar zal je niet zo gauw een vrouwelijke scheidsrechter zien.'**



Portret 2: Van vechter tot verbinder

Ik begon met vechtsport doordat mijn zus mij een keer meenam. Toen waren we nog heel jong en sindsdien ben ik niet meer gestopt. Het was gewoon zo leuk. Ik was helemaal gek op kickboksen. Op een gegeven moment heb je een heel team om je heen en een soort van familie waar je gewoon mee opgroeit. Ook met mijn Surinaamse trainer, die een soort vaderfiguur is geweest, waar ik nog steeds contact mee heb.

Ik heb op het hoogste niveau gebokst en gekickbokst. Daar ben ik heel trots op. Dat ik zoiets heb kunnen bereiken, terwijl ik dacht dat helemaal niet te kunnen. En nu heb ik naast mijn huidige baan een soort initiatief opgezet samen met twee andere trainers, namelijk een eigen boksschool waar mensen uit de buurt gratis kunnen komen trainen. Iedereen is welkom. En het is niet alleen voor mensen die komen trainen omdat zij geen geld hebben, maar ook voor hen die de stap naar de sportschool te heftig vinden. Sommigen komen namelijk via de zorg of buurtsportcoaches bij ons terecht.

Hoewel ik gewoon een Nederlander ben, zagen mensen mij toch altijd als een buitenlander, omdat ik een tintje heb. Vooral als ik nog donkerder word door de zon. Dan krijg je ook gelijk de vraag van 'oh waar kom jij vandaan?' Of 'wat is jouw achtergrond?' Ik ben trots op mijn roots, maar toch vraag ik mij dan af waarom je zoiets vraagt.

En dat maakt je gelijk anders. Dat heb ik mijn hele leven gehad. Ik heb er niet per se last van gehad, maar ik merk het wel altijd op.

3.4 De heersende vechtsportcultuur

In deze paragraaf gaan we in op de heersende vechtsportcultuur. Volgens de respondenten komt er nauwelijks discriminatie voor binnen vechtsport, vanwege **'de cultuur'** die binnen de dojo heerst en wordt nagestreefd. De respondenten benoemen een drietal aspecten van deze cultuur.

Familyvibes

Allereerst ontstaat deze cultuur met het creëren van een **'thuisgevoel'**:

'Als een team zelf best divers is waar je in terecht kan komen als trainer, dat je je dan wat meer thuis voelt dan als je omringd bent met mensen [zonder] een divers team.' (Fouad)

Dit thuisgevoel wordt verwoord in termen als **'(één grote) familie'** of termen geassocieerd met familie, zoals een trainer zien als **'vaderfiguur'** of een pupil als **'je kleine broertje'**. Het **'familiegevoel'** is belangrijk binnen de vechtsportschool, omdat deze plek een **'safe zone [moet zijn] waarin iedereen zichzelf kan zijn.'** Kenzo ervaart zelf **'dat iedereen eventjes gewoon één is, een eenheid.'** Voor Suzan kan deze **'familyvibe'** het **'verkeerd geïnterpreteerde'** beeld van vechtsport – **'ze zien het als geweld'** – afzwakken:

'Wij vinden het heel belangrijk om familiegevoel binnen onze dojo te hebben en niet het haantjesgedrag.' (Suzan)

Inclusief gedrag

Dat thuisgevoel creëren gaat volgens de respondenten gepaard met het tweede punt, namelijk geen plek voor uitsluiting: **'Ik vind dat (...) in onze sport er niet is dat je zegt van "jij gaat niet" of "jij gaat niet".'** Zorgen dat iedereen zich thuis voelt tijdens trainingen en geen onderscheid maken tussen individuen en groepen vinden respondenten belangrijk: **'[dus] niet dat hij denkt "o", ik pas hier niet tussen'**.

Diversiteit naar afkomst, cultuur en etniciteit binnen vechtsport vinden de respondenten **'heel belangrijk, [want] als je alleen maar mensen om je heen hebt die op jou lijken, dan leer je gewoon veel minder.'** Diversiteit maakt **'het team alleen maar sterker.'** Bovendien is Nederland een multiculturele samenleving, vertelt Kenan, dus **'één doelgroep naar voren [schuiven], (...) in Nederland is dat niet mogelijk.'** Ook Willemijn en Sarah zien de meerwaarde van diversiteit in de vechtsportschool:

'Ik denk dat heel veel mannen dat juist ook goed vinden, juist wat meer diversiteit, in plaats van dat het echt een mannensport is en blijft.' (Willemijn)

'Voor mij heeft vechtsport altijd iets verbindends, juist omdat de verschillende culturen dat doen, met verschillende achtergronden. Ja, qua cultuur, qua religie, man en vrouw, bij ons in de club was dat nooit een probleem, omdat je een gezamenlijk doel hebt, een gezamenlijke passie. Wij hebben dan [bijvoorbeeld] een Marokkaanse jongen, iemand uit Syrië, een Joodse jongen. Normaal zou dat botsen, maar in de sportschool was die persoon gewoon die persoon en er werd niet gekeken naar achtergrond.' (Sarah)

Normen en waarden: respect, discipline en antidiscriminatie

Het derde punt is dat enkele respondenten zelf te maken hebben gehad met discriminatie. Dit motiveert hen om op een bepaalde manier te handelen als trainer: **'omdat ik juist zelf daarmee te maken heb gehad bij [beroep], wil ik dat absoluut niet [in de vechtsportschool].'**

De eigenaren zijn dan ook streng wat betreft de normen en waarden in de vechtsportschool:

'...van huppakee dat willen we niet hebben, pesten, discrimineren. Bij ons is iedereen gelijk. Of je nou topvechter bent of dat je net begint. Of je nou donker bent of blank. Man, vrouw. Wij maken daar echt helemaal geen onderscheid in.' (Suzan)

Volgens Suzan mag je gelijk vertrekken als je je niet aan de regels houdt. En Orlando geeft aan dat er niet wordt gediscrimineerd waar hij traint: **'Ik kan het me niet eens voorstellen bij [mijn vechtsportschool].'**

Dat handelen toont zich in waarden als **'respect'** en **'discipline'**:

'Vechtsport is gewoon keihard. Je moet keihard trainen en als je de discipline hebt dat je naast het trainen ook nog dingen doet en kan bereiken. Ik denk dat als jij dat laat zien, dat mensen dan echt respect voor je krijgen.' (Carola)

'Ik denk een beetje discipline en respect binnen de vechtsport, dat dat allemaal ook helpt. (...) Je bent een individu, maar ook een deel van de groep. En juist die waarde en dat er respect is voor elkaar, maar ook respect voor de trainer.' (Sarah)

Volgens Sarah wordt ervoor gezorgd dat mensen in de vechtsportschool allemaal dezelfde normen en waarden leren naleven. Als je bijvoorbeeld buiten de sportschool hebt gevochten, word je direct aangepakt door de trainer. Het geeft namelijk een verkeerd beeld van wat er wordt geleerd binnen de dojo.

En terwijl Fouad soms respect moet **'afdwingen'** bij zijn pupillen, geeft Kenzo aan dat je door vechtsport **'ook gewoon echt respect [leert] hebben voor jezelf, maar ook voor anderen.'**

Conclusies en aanbevelingen

In dit rapport hebben we op basis van twaalf interviews met vechtsportschoolhouders en -trainers verkend hoe zij discriminatie en uitsluiting hebben ervaren, en hoe zij hiermee omgaan in relatie tot diversiteit en inclusie binnen vechtsport. In dit slothoofdstuk beschrijven we de belangrijkste conclusies van dit onderzoek en doen we aanbevelingen voor de nieuwe vechtsportbond en de huidige vechtsportwereld.

4.1 Conclusies

De conclusies in dit onderzoek geven antwoord op de centrale onderzoeksvraag hoe vrouwelijke vechtsporttrainers/sportschoolhouders en trainers/vechtsportschoolhouders met een migratieachtergrond aankijken tegen diversiteit, inclusie en discriminatie binnen de vechtsport.

Eigen ervaringen met discriminatie werken door in de loopbaan van trainers

De geïnterviewde vechtsportschoolhouders en -trainers proberen discriminatie, waaronder seksisme en racisme, binnen hun vechtsportschool te voorkomen. Dat doen ze mede omdat zij zelf in hun leven te maken hebben (gehad) met vormen van discriminatie en uitsluiting.

Diverse voorbeelden laten zien dat sommige respondenten ook binnen de vechtsport te maken hebben (gehad) met vormen van seksisme of racisme. Mede door gewenning en doordat ze 'ermee opgegroeid zijn', lijken respondenten zich hier niet altijd bewust van te zijn.

De vechtsporttrainers zien het meenemen van hun eigen levenservaringen, zowel binnen de dojo als daarbuiten, als meerwaarde bij het begeleiden van hun sporters (met soortgelijke privésituaties). Naast meer theoretische kennis vanuit opleidingen en cursussen benoemen zij het belang van de door hen ontwikkelde 'gevoelskennis' tijdens trainingen en wedstrijden.

Als trainers het (privé)leven van hun vechtsporters kunnen begrijpen en zich daarin kunnen inleven, kan dat ondersteunend werken. Het kan vechters helpen tijdens trainingen en wedstrijden, maar ook in hun bredere persoonlijke ontwikkeling en bijvoorbeeld de omgang met discriminatie in het dagelijks leven.

Vechtsportscholen bouwen voort op traditionele normen en waarden

De respondenten vinden een familiesfeer binnen de vechtsportschool belangrijk. Dit betekent indirect een hiërarchie op de werkvloer, gevormd door respect en discipline (vgl. Dortants, 2010), basisnormen in de Oosterse vechtsportcultuur. Ook wordt deze basis gelegd in het (culturele/religieuze) thuisfront van veel vechters, trainers en sportschooleigenaren. Respect voor ouderen, gedisciplineerd zijn en tolerantie ten opzichte van anderen staan daar centraal.

Hoewel men een thuisgevoel binnen de dojo voor iedereen wil creëren, lijken sommige mensen en doelgroepen meer bij 'de familie' te horen dan anderen. Mannen met een migratieachtergrond vormen de heersende groep binnen de dojo. Vooral mannen uit deze groep kijken soms vreemd op wanneer zij in aanraking komen met andere (minderheids)groepen binnen de vechtsport.

Uit de manier waarop de trainers en eigenaren over andere minderheidsgroepen praten én praktijkvoorbeelden noemen, blijkt dat de vechtsport niet altijd inclusief is voor iedereen. Ook hier vindt negatieve bejegening en uitsluiting plaats. Niet alleen van vrouwen, maar ook van mensen met een beperking en lhbt+-personen.

Onbekendheid is veelal reden voor vooroordelen over dat bepaalde groepen 'niet passen' binnen de vechtsport. De ondervertegenwoordiging of onzichtbaarheid van deze groepen binnen de vechtsport versterkt dit gedachtegoed.

Vechtsport biedt ruimte om jezelf te zijn

De geïnterviewde trainers en vechtsportschoolhouders omschrijven de vechtsportwereld als behoorlijk divers, zowel qua beoefenaars als in de organisatie van de sport. Daarmee doelen ze vooral op etnische diversiteit – naar cultuur, religie, afkomst en 'kleur' – en in mindere mate ook op genderdiversiteit.

Zij erkennen vooral het etnisch diverse karakter van (kaderfuncties in) de vechtsport en benoemen dat migranten de vechtsport groot hebben gemaakt. Jezelf keer op keer moeten bewijzen in de samenleving, in combinatie met het hebben van bepaalde etnische karakteristieken, heeft volgens hen zijn vruchten afgeworpen in de vechtsportwereld: blijven vechten om je plekje te bemachtigen.

Naast dat vechtsport mensen een uitlaatklep biedt, kan het ruimte en vrijheid geven om te groeien en ontwikkelen, zowel in als buiten de vechtsport. Respondenten kozen ervoor lessen die ze zelf geleerd hebben, aan anderen door te geven als trainer. En deze persoonlijke groei, de groeiende populariteit van de vechtsport en de 'vrije' organisatie van de vechtsportwereld maakten het voor respondenten eerder mogelijk een eigen onderneming hierin te starten.

Wat betreft genderdiversiteit erkennen de respondenten dat het aandeel vrouwen binnen (het kader van) de vechtsport in opmars is. Volgens de respondenten draait het binnen de vechtsport uiteindelijk niet om man of vrouw zijn, maar om ervaring en expertise. Ook erkennen sommige respondenten dat diversiteit en inclusie breder is dan afkomst, kleur en gender. Ze zien kansen of nemen zelf initiatieven om de vechtsportwereld nóg inclusiever te maken.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de conclusies van dit onderzoek formuleren wij drie aanbevelingen voor de nieuwe vechtsportbond en de huidige vechtsportwereld, om diversiteit en inclusie te blijven stimuleren en discriminatie en uitsluiting tegen te gaan.

Toon jezelf als voorbeeldbond

Het kan voor andere sportbonden leerzaam zijn om ervaringen uit te wisselen met de vechtsportbond, die etnisch divers(er) is in zowel leden als trainers en andere kaderfuncties.

De vechtsportbond kan hier gehoor aan geven door bijvoorbeeld andere bonden uit te nodigen om mee te kijken of doen in de praktijk. Dit kan onder meer in het kader van de samenwerking van de vechtsportbond met andere sportbonden en brancheorganisaties in het programma 'Onze Club is van Iedereen'.

Als je je deuren opent, kan dat voor andere sportbonden aanleiding zijn om na te denken over de mate van (etnische) diversiteit op de eigen werkvloer. Het kan sportbonden helpen om te begrijpen wat er nodig is om mensen met verschillende etnisch-culturele achtergronden en religieuze overtuigingen welkom te heten.

Verschillen bespreekbaar maken tijdens bijeenkomsten en praktijkvoorbeelden met elkaar delen kan ook leerzaam zijn voor de vechtsportbond. Ook voor de vechtsport valt er op vlakken van inclusie en diversiteit nog wat te leren.

Besteed meer aandacht aan inclusie als businesscases

Uit de resultaten komt naar voren dat vechtsport een etnisch diverse sport is, maar op andere vlakken nog inclusiever kan zijn. Voor vechtsportscholen liggen hier kansen. Als servicegerichte ondernemingen kunnen zij meer inzetten op het werven van nieuwe (doel)groepen als specifieke businesscases. Bijvoorbeeld door *ladies only*-lessen, lessen voor ouderen of lessen voor mensen met Parkinson aan te bieden.

Door na te gaan wat deze (minderheids)groepen belemmert om deel te nemen aan vechtsport, kun je hier mogelijk met specifieke begeleiding of aangepast aanbod op inspelen. Dit kan de vechtsport nog toegankelijker maken en tegelijk commercieel bevorderlijk zijn voor de vechtsportschoolhouders.

Hoewel enkele vechtsportscholen steeds vaker (aangepaste) lessen voor specifieke groepen aanbieden – onder meer in het kader van het programma 'Onze Club Is Van Iedereen' – raden wij aan om breder te reflecteren op het inclusieve karakter en de 'familiecultuur' van de sport. Probeer de vechtsportschool tot een representatieve afspiegeling van de samenleving te maken. En maak het voor huidige vechtsporters, trainers en vechtsportschoolhouders mogelijk door te groeien in hun vak.

Schaad de reputatie van vechtsport niet (nog meer)

De vechtsportwereld werd door de buitenwereld lange tijd gezien als het zwarte schaap van de sportwereld, gevormd door geweld, agressie en een 'machocultuur'.

Dit beeld is de afgelopen jaren aan het kantelen. Met de toegenomen popularisering zien en ervaren steeds meer mensen 'de andere kant' van vechtsport: die van persoonlijke groei en een bredere maatschappelijke meerwaarde (vgl. Lagendijk &

Deelen, 2018; Perdijk et al., 2022). Het negatieve imago verbeteren was voor alle respondenten een van de redenen om mee te werken aan dit onderzoek.

Daarom raden wij aan om in gesprek te blijven of gaan met externe partijen, zoals gemeenten, over de sociale meerwaarde van de vechtsport. Maak als vechtsportschoolhouders en -bond duidelijk dat de grondbeginselen van de vechtsport verschillen van de shows die men te zien krijgt, waarin vechtsport vooral dient als inkomstenbron. Vechtsport op televisie en op sociale media geeft (ook volgens de respondenten) een andere indruk van de vechtsportwereld dan dit en eerder onderzoek laten zien.

Maar gemediatiseerde vechtsportgala's maken tegelijkertijd een belangrijk deel uit van de vechtsportwereld en zullen in de toekomst mede beeldbepalend blijven. Het blijft dan ook belangrijk dat 'goede' vechtsporthelden zich als ambassadeurs gedragen van een (etnisch) diverse, positieve en inclusieve vechtsportwereld.



Bronnen

- Asscher, G. (2015). *Vechtersbazen. Een cultureel-criminologische analyse van criminaliteit en full contact vechtsporten* [Mastersscriptie]. Universiteit Utrecht (USBO).
- Claringbould, I., & Van Liere, M. (2018). The Netherlands. Transformations but still a great deal to be done. In A. Elling, J. Hovden, & A. Knoppers (Eds.), *Gender diversity in European sport governance* (pp. 94-104). Routledge.
- Cremers, R., Anselma, M., & Elling, A. (2022). Sportdeelname en ervaren racisme etnische minderheden. In V. Stevens, & J. Steenbergen (Eds.), *Samenwerking, dialoog en zelforganisatie als kiemen van een positieve sportcultuur* (pp. 48-58). Mulier Instituut.
- De Kwaasteniet, R., Cremers, R., & Elling, A. (2023) *Ons-kent-ons-mentaliteit viert hoogtij*. Mulier Instituut.
- Dortants, M. (2010). 'Iedereen mag hier boksen, als je je maar aan de regels houdt!' In F. Kemper, K. Breedveld, A. Elling, R. H. A. Hoekman, E. Wisse, Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB), & W.J.H. Mulier Instituut (Eds.), *Samenspel. Studies over etniciteit, integratie en sport* (pp. 143-163). Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB).
- Elling, A., & Wisse, E. (2010). *Beloften van vechtsport*. Arko Sports Media/W.J.H. Mulier Instituut.
- Elling, A., Schootemeijer, S., & Van den Dool, R. (2017). *Cijfers over vechtsport. Een inventariserende studie naar beoefening, aanbod, evenementen en veiligheid van full-contact vechtsporten in Nederland*. Mulier Instituut.
- Elling, A., & Cremers, R. (2021). *Sportgedrag en ervaren racisme etnische minderheden* [Factsheet 2021/27]. Mulier Instituut.
- Elling, A., & Cremers, R. (2022). *Diversiteit in kaderfuncties sportbonden en clubs*. Mulier Instituut.
- Lagendijk, E., & Deelen, I. (2018). *Waard om te vechten. Over de waarde van full contact vechtsport voor jongeren*. DSP.
- Ministerie van VWS, VSG, VNG, & NOC*NSF. (2018). *Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland*.

Perdijk, K., Van Gemert, F., Malaihollo, L., Van Nierop, B., Pegge, M., & Rijnbende, J. (2022). *Vechtende jongeren: veerkrachtiger door kickboksen*. Fontys Hogeschool Pedagogiek.

Reedijk, T. (2024). *Rico Verhoeven wint Glory Grand Prix en haalt uit naar Jamal Ben Saddik: 'Ik walg van zijn gedrag'*. AD.nl. Geraadpleegd op 13 november 2024, van <https://www.ad.nl/vechtsport/rico-verhoeven-wint-glory-grand-prix-en-haalt-uit-naar-jamal-ben-saddik-ik-walg-van-zijn-gedrag~a75376e4/>

Smit, B. (2024, 20 november). *Onze vechtsportschool is voor iedereen*. Vechtsportautoriteit. <https://www.vechtsportautoriteit.nl/onze-vechtsportschool-is-voor-iedereen/>



Güliz Nilay Aydoğan
gn.aydogan@mulierinstituut.nl

Agnes Elling
a.elling@mulierinstituut.nl